

Werken aan een toekomstbestendig pensioen

Januari 2025

Agnes Joseph

Nieuw Sociaal Contract

nsc

Inhoud

1. De nieuwe pensioenwet moet en kan beter	2
2. Communicatie: voorkom te hoge beloftes	4
3. Doelstellingen: stimuleer sturen op koopkrachtbehoud.....	7
4. Governance: geef instemmingsrecht en handelingsperspectief bij invaren	10
5. Plan B: maak naast invaren ook ingroeien mogelijk.....	16
6. Aanbevelingen.....	20
7. Financiële consequenties.....	21
8. Samenvatting	22
Appendix Aannames communicatieberekeningen	23

1. De nieuwe pensioenwet moet en kan beter

In de zomer van 2023 is de [Wet toekomst pensioenen](#) ingegaan. De doelen van de nieuwe wet zijn eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen, een transparanter en meer persoonlijk pensioenstelsel en betere aansluiting bij de ontwikkelingen in de samenleving en op de arbeidsmarkt.

Met de nieuwe wet vindt pensioenopbouw voortaan plaats in premieovereenkomsten. Dat wil zeggen dat de hoogte van de premie vast ligt. Met die premie bouwt iemand een persoonlijk pensioenvermogen op. De uitkeringen die daaruit volgen zijn onzeker en kunnen jaarlijks variëren afhankelijk van de beleggingsrendementen, de rente en de levensverwachting. Dit is anders dan de nu gebruikelijke uitkeringsovereenkomsten, waarin de hoogte van de uitkering in principe vast ligt en juist de hoogte van de bijbehorende premie onzeker is.

De overstap naar premieregelingen is in meer landen gemaakt, werkgevers schuiven hiermee alle pensioenrisico's naar pensioendeelnemers. Maar wat de Nederlandse pensioenhervorming bijzonder maakt, is dat de nieuwe regels niet alleen gaan gelden voor de nieuwe pensioenopbouw. Pensioenfondsen zetten ook bestaande 'vaste' pensioenuitkeringen standaard om in 'variabele' uitkeringen. Ook voor mensen die al met pensioen zijn. Dit heet 'invaren'.

Het invaren is een enorm omvangrijke operatie, mogelijk de grootste financiële operatie ooit in de Nederlandse geschiedenis. Pensioenfondsen kennen zo'n 15 miljoen opgebouwde pensioenen met een waarde van meer dan €1600 miljard. Bij invaren worden alle huidige administratiesystemen vervangen door nieuwe. In een bijzonder korte tijd, want de deadline is 1 januari 2027¹.

Het is belangrijk om deze transitie kritisch te volgen en bij te sturen waar nodig. Deze transitie mag niet misgaan, er is namelijk geen weg meer terug als deze transitie eenmaal voltooid is. Wij zien echter nu al een aantal grote problemen.

Om te beginnen bij de communicatie. Er wordt geen eerlijk verhaal verteld over de transitie: "Iedereen gaat erop vooruit"². In het nieuwe pensioenstelsel zouden de risico's bovendien nog kleiner zijn dan onder het huidige pensioenstelsel. Vanuit zowel de praktijk, de toezichthouder en de wetenschap is al gewaarschuwd dat de communicatie over het nieuwe stelsel te rooskleurig is. Te rooskleurige communicatie kent risico's: hoge beloftes kunnen omslaan in teleurstelling zodra er iets tegenzit in de economie. Dat kan vervolgens het draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel ondermijnen.

Ten tweede de haalbaarheid van de doelen van het nieuwe pensioenstelsel. Deze zijn ambitieus, zoals eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen. Maar in de transitieplannen zien we nu al dat pensioenfondsen dit doel niet gaan bereiken. Zo is voor koopkrachtbehoud het bijhouden van de inflatie belangrijk. Maar de werkelijke inflatie speelt in de nieuwe wet geen rol meer in de aanpassingen van pensioenen. De

¹ Er ligt een [wetsvoorstel](#) om de transitiedatum te verlengen naar 1 januari 2028

² [FNV-voorzitter over nieuwe pensioenwet: iedereen gaat erop vooruit | NPO Radio 1](#)

pensioenuitkeringen zijn straks bovendien, nog meer dan nu, kwetsbaar voor onverwachte stijgingen van de inflatie. Daarbij is het belangrijk om te realiseren dat inflatierisico één van de grootste risico's is voor gepensioneerden.

Een derde probleem is de governance in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Burgers zijn buitenspel gezet in de belangrijke keuze of hun bestaande 'vaste' pensioenuitkeringen worden omgezet in 'variabele' uitkeringen. Het individueel bezwaarrecht is namelijk geschrapt omwille van het invaren en vervangen door collectieve medezeggenschap. Deze collectieve medezeggenschap is echter geen redelijk alternatief. Ook het ingevoerde hoorrecht voor slapers³- en gepensioneerdenverenigingen blijkt in de praktijk vaak niet goed te werken.

Ten vierde is er met de nieuwe pensioenwet volop ingezet op invaren, maar is er geen goed alternatief voor pensioenfondsen die niet kunnen of willen invaren. Bij deze omvangrijke operatie is het noodzakelijk om een 'plan B' te hebben. Zeker als je bedenkt dat eind 2023 al bekend was dat 27% van de pensioenfondsen verwachtten niet in te varen. In het Pensioenakkoord 2019 was de regering voornemens om naast invaren ook een geleidelijke overgang naar het nieuwe stelsel mogelijk te maken. Dit is een sierlijk alternatief voor invaren.

Nederland heeft het beste pensioenstelsel ter wereld. Dat is een prestatie om trots op te zijn. Maar om op nummer 1 te blijven, is draagvlak en vertrouwen belangrijk. Het draagvlak staat echter onder druk, mede door de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De eerste rechtszaken zijn al aangespannen. Er zijn claimstichtingen met meer dan 300.000 mensen op de been. De eerste rechtsbijstandsverzekeraar heeft al besloten juridische hulp bij conflicten over invaren uit te sluiten, en het vertrouwen in het pensioenstelsel is al laag. Combineer dit met het gebrek aan inspraak, het niet halen van de doelen en het doen van te hoge beloftes die alleen maar kunnen leiden tot nieuwe teleurstellingen.

Het is daarom tijd om bij te sturen nu het nog mogelijk is. Een eerlijk verhaal over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is hierin onmisbaar. De communicatie moeten we hiertoe verbeteren. Daarnaast moeten pensioenfondsen de doelstellingen zoals een koopkrachtig pensioen daadwerkelijk kunnen nastreven op basis van de wet. Ook is het belangrijk om de governance te versterken door deelnemers instemmingsrecht en handelingsperspectief te bieden bij grote wijzigingen van hun bestaande pensioenen. Dit verkleint juridische risico's en draagt bij aan het draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel. Tot slot is een 'plan B' belangrijk voor pensioenfondsen waar invaren niet lukt. Daarmee komen we tot een daadwerkelijk toekomstbestendiger nieuw pensioenstelsel, en vergroten we de bestaanszekerheid van mensen in Nederland.

³ Slapers zijn mensen die pensioen hebben opgebouwd bij het pensioenfonds, maar dat inmiddels niet meer doen (door bijvoorbeeld uitdiensttreding bij de aangesloten werkgever).

2. Communicatie: voorkom te hoge beloftes

In de [Memorie van Toelichting](#) bij de Wet toekomst pensioenen is te lezen dat de beloftes uit het oude pensioenstelsel hebben “geleid tot onrealistische verwachtingen en daarmee tot teleurstelling”. Dat wordt vaak ook genoemd als één van de redenen om over te stappen naar een nieuw pensioenstelsel. De Nederlandsche Bank en regering gaven dan ook aan dat het “onwenselijk is om bij deelnemers onrealistische verwachtingen te wekken over het effect van de stelselwijziging voor hun pensioen. De hoogte van de pensioenuitkeringen blijven immers vooral afhankelijk van de premies die worden ingelegd en de rendementen die pensioenuitvoerders boeken over het belegde pensioenvermogen. De stelselwijziging heeft als zodanig een beperkte invloed op die premies en rendementen.”

Ofwel in de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel krijgen deelnemers ongeveer hetzelfde pensioen. Er komt immers niet meer geld bij en pensioenfondsen beleggen nog in dezelfde economie. Inmiddels zijn we al bijna anderhalf jaar verder en hebben we meer zicht op de vraag hoe de communicatie in de praktijk uitpakt.

In plaats van minder beloven zien we dat pensioenfondsen in het nieuwe stelsel juist meer beloven dan in het oude stelsel. Dit doen de pensioenfondsen op basis van wettelijk voorgeschreven berekeningen. De claim dat “iedereen erop vooruit gaat” is ook terug te zien in veel van de uitkomsten van deze voorgeschreven berekeningen. Daarbij presenteren pensioenfondsen ook nog kleinere risico’s dan in het oude stelsel. Prachtig natuurlijk, maar niet realistisch. Deze mooie uitkomsten komen door onrealistische aannames in de wettelijk voorgeschreven rekenmodellen.

Logischerwijs kan het in de praktijk niet zo zijn dat iedereen erop vooruit gaat na de stelselwijziging. Het verwachte pensioen kan wel wat hoger zijn, door bijvoorbeeld geen of minder buffers aan te houden, maar dit is ook risicovoller. Win-win situaties bestaan in deze situatie, net als in vele andere situaties in het leven, helaas niet. Dat hoeft op zich ook geen probleem te zijn om een pensioentransitie door te voeren zoals deze, maar het is wel [belangrijk om hier eerlijk over te zijn](#).

Waarschuwingen van experts: communicatie over nieuwe stelsel te rooskleurig

Inmiddels is ook door de praktijk, de toezichthouder en de wetenschap duidelijk aangegeven dat de huidige wettelijk voorgeschreven pensioencommunicatie tot 'onrealistisch hoge verwachtingen kan leiden' en zelfs 'misleidend' is:

- Toezichthouder Autoriteit Financiële Markten uitte in [december 2023](#) al zorgen over de communicatieberekeningen. Namelijk dat zij tot onrealistisch hoge verwachtingen van het nieuwe pensioenstelsel kunnen leiden en dat het van belang is om tijdig een oplossing te vinden voor dit risico.
- Het Actuarieel Genootschap schreef in [juni 2024](#) dat er met de voorgeschreven berekeningen geen goede vergelijking gemaakt kan worden tussen het oude en het nieuwe pensioenstelsel. Dat de voorgeschreven berekeningen niet geschikt zijn voor communicatie over de nieuwe regelingen, en dat op lange termijn onzekerheid en risico's niet goed tot uitdrukking komen.
- Hoogleraar Theo Nijman gaf in [september 2024](#) aan dat de berekeningen die het oude en nieuwe stelsel vergelijken niet zinvol zijn en zelfs misleidend. De uitkomsten voor het nieuwe stelsel zijn "too good to be true".
- Hoogleraar Bas Werker wees in [oktober 2024](#) op de risico's in de voorgenomen nieuwe pensioenregelingen. Zo geeft hij aan dat de kans op een korting van de pensioenuitkering misschien klein lijkt (bijvoorbeeld 3% kans in de eerste 5 jaar), maar dat de omvang van een korting indien die plaatsvindt wel meer dan 20% kan zijn. Terwijl veel pensioenfondsen volgens hem ten onrechte de indruk wekken dat uitkeringen hoogstens een 'beetje' kunnen dalen.

Daarbij geven het Actuarieel Genootschap en Theo Nijman ook duidelijk aan bij welke wettelijk voorgeschreven aanname het wringt in de vergelijking tussen het oude en het nieuwe pensioenstelsel. Namelijk de aanname dat er onder het oude stelsel nooit meer mag worden geïndexeerd dan de inflatie ('genoeg-is-genoeg'-aanname), waardoor de buffers in het oude stelsel oplopen tot onrealistische hoogtes. (Zie de appendix voor meer uitleg.)

Belang aanpassen communicatie: vertrouwen, draagvlak en juridisch risico

Het is belangrijk om de wettelijk voorgeschreven berekeningen voor de communicatie aan te passen. Dit kan onnodige teleurstellingen voorkomen, wat ook belangrijk is voor het draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel. Bovendien kan verkeerde communicatie ook leiden tot onnodige juridische risico's.

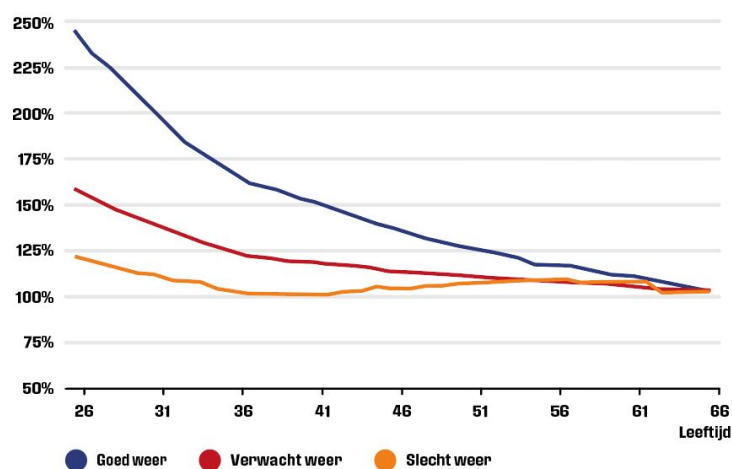
Volgens de [juridische analyse](#), gemaakt op verzoek van de Tweede Kamer, is het namelijk belangrijk dat de communicatie over de gevolgen van invaren realistisch is. Anders is er mogelijk sprake van 'ongeoorloofde inmenging in het eigendomsrecht'. De Staat, werkgevers en/of pensioenfondsen zijn dan mogelijk aansprakelijk. Bedenk daarbij dat pensioenfondsen in totaal mogelijk meer dan 1600 miljard naar 15 miljoen pensioenpotjes gaan omzetten bij het invaren en dat dit proces onomkeerbaar is. Dan kun je bedenken dat de impact van dit risico als het zich voordoet, ongekend groot is.

Aanbevelingen communicatie

- ✓ Zorg voor vergelijkbaarheid tussen het oude en nieuwe pensioenstelsel in de transitieplannen en in de communicatie door de 'genoeg-is-genoeg'-aannname los te laten in de wettelijk verplichte doorrekeningen.
- ✓ Communiceer in zowel de opbouw- als de uitkeringsfase pensioenuitkomsten die gecorrigeerd zijn voor verwachte inflatie. Dit kan voorkomen dat mensen een te rooskleurig beeld krijgen van hun toekomstige pensioen. Een pensioen van €1000 per maand is over 20 jaar veel minder waard dan nu het geval is. En de transparantie en het inzicht kan pensioenuitvoerders stimuleren om op koopkrachtbehoud te sturen.
- ✓ Waarschuw ook voor de risico's bij pensioenuitkeringen. Zo kan de kans op korting in de nieuwe regeling klein zijn (bijvoorbeeld 3% in de eerste 5 jaar), maar de korting als er gekort wordt heel groot (meer dan 20%). Het is belangrijk dat mensen hiervan op de hoogte zijn, zodat zij (vooraf) ook meer handelingsperspectief hebben. Bijvoorbeeld door voorzichtig te zijn met het aangaan van hogere vaste lasten en indien mogelijk zelf een buffer op te bouwen.

Transitieplannen pensioenfondsen: "iedereen erop vooruit"

Actieve deelnemers: Nieuwe regeling vs. pensioenregeling van nu

De eerste transitieplannen van pensioenfondsen schetsen het beeld dat iedereen er in verwachting op vooruit gaat en ook minder risico loopt bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Of we nu in een 'verwacht weer', 'goed weer' of 'slecht weer' economisch scenario terecht komen. De aannames bij de achterliggende berekeningen zijn wettelijk voorgeschreven. Deze berekeningen gaan pensioenfondsen ook voor deelnemerscommunicatie gebruiken.

Bron: [transitieplan Pensioenfonds Schoonmaak](#)

Zie ook: [Maidenspeech Joseph - 17-01-2024](#)

3. Doelstellingen: stimuleer sturen op koopkrachtbehoud

Het oude pensioenstelsel maakte volgens de regering de verwachtingen niet waar en leidde daarmee tot teleurstellingen. Vooral het langdurig uitblijven van inflatiecompensatie (ofwel 'indexatie') heeft afgelopen jaren tot veel onvrede geleid. Een van de doelstellingen van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is dan ook eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen.

Koopkrachtbehoud is een belangrijke doelstelling voor pensioenen, want inflatierisico is één van de grootste risico's voor gepensioneerden⁴. Zeker als de inflatie langdurig hoger uitpakt dan verwacht en pensioenuitkeringen dit niet (groten)deels kunnen bijhouden, dan holt de koopkracht van gepensioneerden achteruit⁵. Veel gepensioneerden hebben in verwachting weinig handelingsperspectief om dit risico op te vangen, daarmee raakt dit direct hun bestaanszekerheid.

We zien echter aan de transitieplannen van pensioenfondsen dat zij het doel 'eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen' met het nieuwe pensioenstelsel niet gaan bereiken. Sterker nog, gepensioneerden zijn in het nieuwe stelsel eerder nog minder goed beschermd tegen inflatierisico dan in het oude.

Dit zit als volgt. In het oude stelsel deelden pensioenfondsen alle risico's tussen alle (ook toekomstige) generaties. Ze hadden daarmee continu een lange beleggingshorizon om eventuele risico's op te vangen en konden daardoor relatief veel beleggingsrisico nemen. Het nieuwe stelsel doorbreekt deze risicodeling grotendeels: iedereen krijgt een persoonlijk pensioenvermogen. Daarmee verkort je de beleggingshorizon voor gepensioneerden direct. Zij kunnen daardoor minder beleggings- en renterisico nemen en hebben daarmee minder kans op het bijhouden van inflatie.

Daarbij zijn de nieuwe pensioenuitkeringen variabel. Jaarlijks verhogen of verlagen pensioenfondsen de uitkeringen afhankelijk van de beurskoersen, veranderingen in de rente en de levensverwachting. De hoogte van de werkelijke inflatie speelt bij de aanpassingen van de pensioenuitkeringen niet langer een rol. De vormgeving van de nieuwe variabele pensioenuitkeringen is in de praktijk met name gericht op het voorkomen van kortingen op de pensioenuitkeringen via een kleine buffer (de solidariteitsreserve).

⁴ [Whitepaper doorbeleggen en risico's delen](#)

⁵ [Position paper Confident BV](#) "Een gemiddelde pensioenuitkering loopt ongeveer 20 jaar. Een nominaal pensioen zou vanaf het jaar 2000 tot en met 2020 ongeveer 30% aan koopkracht hebben verloren. In de twintig jaar vanaf 1963 tot en met 1983 was dit verlies maar liefst 70%."

Waarschuwingen van experts: wet ontmoedigt inflatiebescherming

Vanuit de praktijk waarschuwen verschillende experts dat pensioenfondsen met de nieuwe wetgeving niet gaan sturen op koopkrachtbehoud en de wetgeving sturing op koopkracht zelfs ontmoedigt:

- [Confident BV](#) geeft aan dat de wetgeving het realiseren van koopkrachtbehoud bijna onmogelijk maakt. Voor een op koopkracht gericht pensioen zijn wetsaanpassingen nodig en mogelijk, bijvoorbeeld via een uitruil van aandelen- en inflatierisico tussen generaties.
- [Ortec](#) geeft aan dat het ontwerp van de Wet toekomst pensioenen niet is gericht op directe koopkrachtbescherming. Volledig koopkrachtbehoud voor gepensioneerden vraagt om het nemen van meer beleggingsrisico of een lagere uitkering bij aanvang waarna de uitkering sneller stijgt. Ortec vraagt om een bredere inzet van de solidariteitsreserve mogelijk te maken voor meer koopkrachtbehoud.
- [WTW](#) geeft aan dat de kans groot lijkt dat ook in de Wet toekomst pensioenen discussie zal ontstaan over achterblijvende inflatiecompensatie. Toezichtprikkel om inflatiecompensatie te organiseren ontbreken en op onderdelen kan gesteld worden dat het stelsel een opzet daarop gericht ontmoedigt.
- [Cardano adviseurs](#) wijzen erop dat het nieuwe pensioenstelsel kwetsbaar is voor de situatie waarin de inflatie hoger uitvalt dan verwacht. De meest directe manier om te beschermen tegen inflatierisico is door te investeren in beleggingen met een directe koppeling aan de inflatie. Maar de praktijk laat zien dat de Wet toekomst pensioenen de inzet van inflatiebescherming via beleggingen ontmoedigt.

Belang bevorderen van sturen op koopkrachtbehoud:

De Wet toekomst pensioenen ontmoedigt het sturen op koopkrachtbehoud van de pensioenuitkeringen. Terwijl het behoud van voldoende koopkracht ontzettend belangrijk is voor de bestaanszekerheid van (toekomstig) gepensioneerden, in het bijzonder in tijden van hoge inflatie.

Om ons pensioenstelsel toekomstbestendig te maken, is het nodig de wetgeving aan te passen zodat er een grotere kans is dat de doelstelling 'eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen' wél behaald wordt. Het is belangrijk om deze aanpassing 'tijdig' te doen. Pensioenfondsen kunnen hun bestaande buffers namelijk maar één keer uitdelen, terwijl betere sturing op koopkracht onder andere bereikt kan worden door daar (mede) wat meer geld voor te reserveren.

Aanbevelingen koopkracht

- ✓ Verplicht sociale partners om een koopkracht ambitie te formuleren voor ingegane pensioenuitkeringen, in termen van een beoogd percentage van de prijs- of looninflatie. Dit is niet alleen in belang van inzicht van deelnemers, maar kan ook meer bewustwording creëren bij sociale partners en sturen op koopkracht motiveren.
- ✓ Maak het mogelijk om de rekenrente en het beschermingsrendement daadwerkelijk te baseren op de in de markt waargenomen inflatie, zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.
- ✓ Verruim de mogelijkheden van de inzet van de solidariteitsreserve zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.

4. Governance: geef instemmingsrecht en handelingsperspectief bij invaren

Met de Wet toekomst pensioenen vindt nieuwe pensioenopbouw voortaan plaats in een persoonlijk pensioenvermogen, waaruit vanaf pensioendatum een 'variabele' uitkering volgt. Het bijzondere bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is dat afgesproken is dat pensioenfondsen ook standaard de bestaande 'vaste' uitkeringen omzetten in persoonlijke pensioenvermogens en 'variabele' uitkeringen, ofwel 'invaren'. Dit geldt dus ook voor reeds gepensioneerden.

Om dit invaren mogelijk te maken is het individueel bezwaarrecht buiten werking gesteld. Daar is versterkte collectieve medezeggenschap voor in de plaats gekomen, waaronder een hoorrecht voor slapers- en gepensioneerdenverenigingen. Vanaf het ontwerp van deze nieuwe wet speelt al de vraag of invaren juridisch wel is toegestaan, of dat er mogelijk sprake is van een ongeoorloofde inmenging in het eigendomsrecht. Daarom heeft de Tweede Kamer ook een [juridische analyse](#) laten maken door Niek Peters.

Het afschaffen van individueel bezwaarrecht doet volgens de juridische analyse "afbreuk aan de wezenlijke inhoud van het pensioenrecht". Volgens de analyse is het tijdelijke 'versterkte' collectieve medezeggenschap wat de wetgever als waarborg voor goed bestuur introduceerde geen adequate vervanging van het individueel bezwaarrecht. Ook het ingevoerde hoorrecht kan volgens de analyse niet worden aangemerkt als tegenwicht.

Over het hoorrecht zijn op verzoek van de Tweede Kamer ook nog aparte onderzoeken gedaan⁶. Vanuit de praktijk waren er namelijk signalen dat het hoorrecht vaak niet goed werkt⁷. Uit die onderzoeken blijkt dat maar heel weinig mensen (5% van de gepensioneerden en 2% van de slapers) bekend zijn met het hoorrecht. De beleving van het hoorrecht is niet onverdeeld positief. Slapers blijken in de praktijk nauwelijks betrokken in de transitie, wat ook tot nadelen voor slapers lijkt te leiden⁸.

De juridische analyse kijkt ook naar de mogelijke gevolgen voor de belasting van de rechtspraak. De [Raad voor de Rechtspraak](#) waarschuwde dat de nieuwe wet kan leiden tot een aanzienlijke extra belasting van de civiele rechter "en in het ergste geval zelfs tot een ontregeling van het civiele rechtspraakstelsel". De regering heeft daarop de interne klachten- en geschillenprocedures bij pensioenfondsen versterkt en een Geschillen Instantie Pensioenen opgezet.

⁶ [Hoorrecht bij het stelselovergang, Onderzoek tevredenheid hoorrecht](#)

⁷ [ANBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden, Kritiek gepensioneerden niet van invloed op transitieplan ABP](#)

⁸ ['Slapers worden wakker in een casino' | Pensioen Pro](#)

De juridische analyse vermoedt echter dat de interne klachten- en geschillenprocedure van weinig toegevoegde waarde gaat zijn. Een pensioenfonds zal immers niet snel oordelen dat (de gemaakte keuzes bij) het invaren onterecht waren. Daarnaast neemt de Geschillen Instantie Pensioenen (GIP) geschillen over het invaarbesluit of de inhoud van invaren niet in behandeling evenals geschillen die veel tijd kosten, ingewikkeld zijn of een groep deelnemers betreft. Veel geschillen zullen daarom bij de rechter belanden. “Het kan derhalve zomaar gebeuren dat de rechtspraak wordt overspoeld met een reeks van zaken.”

De juridische analyse laat dus zien dat er de nodige risico's zijn ten aanzien van de governance, naast de risico's met betrekking tot communicatie en het niet halen van de doelstellingen. Daarbij is het belangrijk om te beseffen dat het invaren om mogelijk de grootste financiële operatie ooit in de Nederlandse geschiedenis gaat, met 15 miljoen reeds opgebouwde pensioenen met een waarde van meer dan 1600 miljard. Als hier iets misgaat, dan kan de schade enorm zijn.

Belang van goede governance door instemmingsrecht en handelingsperspectief

Het vertrouwen in het pensioenstelsel is momenteel al laag, namelijk 6,0 op de schaal van 10⁹. Inmiddels zijn de eerste rechtszaken over het invaren begonnen. En zijn er [claimstichtingen](#) opgericht met 300.000 aangesloten deelnemers. Ook heeft de eerste [rechtsbijstandsverzekeraar](#) al besloten juridische hulp bij conflicten over invaren uit te sluiten. We weten daarnaast vanuit [NIBUD](#) onderzoek dat 80% van de mensen aangeeft behoefte te hebben aan de keuze tussen een vaste of variabele uitkering.

Daarnaast spelen er ook andere governance vraagstukken. In de praktijk onderhandelen sociale partners veelal over de pensioentransitie en diezelfde sociale partners zijn vaak ook weer vertegenwoordigd in het pensioenfonds die het definitieve transitiebesluit beoordeelt. Dit roept vragen op of het pensioenfonds onafhankelijk en in alle vrijheid, los van wat de sociale partners vinden, kan beslissen.

Het is daarom verstandig om mensen meer inspraak en handelingsperspectief te geven bij de aanpassing van hun bestaande pensioenrechten. Dit kan helpen in het draagvlak en vertrouwen in de transitie naar het nieuwe stelsel en juridische risico's verkleinen.

⁹ De [Publieksmonitor](#) pensioenen van Q3 2024

Waarschuwing van expert: biedt opt-out bij omzetten oude pensioenaanspraken

Hoogleraar Bas Werker, die bekend staat als ontwerper van het nieuwe pensioencontract, beveelt aan om een opt-out te bieden bij het omzetten van oude pensioenaanspraken. Ofwel om individueel bezwaarrecht te bieden bij invaren. Hij schrijft hierover in [juni 2024](#):

“Een brede zorg leeft rondom het verplicht omzetten van oude uitkeringsaanspraken naar het nieuwe stelsel (‘invaren’). Die zorg is terecht. Het is, voor zover ik weet, nergens ter wereld eerder gebeurd¹⁰.

Ik ken vier argumenten die aangedragen worden om de verplichte omzetting te onderbouwen.

1. Het is kostbaar twee regelingen uit te voeren: Uiteraard is twee regelingen uitvoeren duurder dan een, maar er zijn sowieso al vele regelingen in Nederland. Dit argument komt op mij overdreven over.
2. Als we niet invaren “werkt de solidariteitsreserve niet”: Dat is onjuist; [...]. Een geschikte toedeling van beschermings- en overrendementen leidt tot stabiliteit, niet de solidariteitsreserve.
3. Als we niet invaren kunnen we de afschaffing van de doorsneesystematiek niet financieren: Ook dat is onjuist. Met of zonder invaren blijft er precies evenveel vermogen beschikbaar. Deze compensatie kan ook binnen het FTK door het toekennen van extra aanspraken aan getroffen deelnemers.
4. Deelnemers overzien de gevolgen van hun keuze niet: Dat zal veelal zo zijn, maar is niet anders dan vroeger bij collectieve waardeoverdrachten. Ook heeft de wetgever ervoor gezorgd dat niemand er echt onevenredig op achteruit kan gaan.

Ik heb twee argument die pleiten voor (her)invoering van het individuele bezwaarrecht.

1. Als je wil uitstralen dat het nieuwe stelsel een verbetering is, dan is niets zo krachtig als een opt-out bieden.
2. Het is inmiddels duidelijk dat er een lange juridische strijd gaat ontstaan over deze omzetting. Het is maar de vraag of je, onder die dreiging, een beheerste overstap kunt maken. Al zou de kans klein zijn dat een pensioenfonds teruggefloten wordt¹¹, de ellende is niet te overzien als je vijf jaar na invaren de toedeling van vermogens met terugwerkende kracht overnieuw moet doen.”

¹⁰ “Soms wordt verwezen naar een aanpassing in Denemarken, maar daar was geen sprake van het opdelen van een collectief vermogen in individuele vermogens. Daar verviel, soms verplicht en soms met keuze, een rendementsgarantie binnen reeds bestaande premieregelingen.”

¹¹ “Ik ben geen jurist en kan dit moeilijk overzien. Ik constateer dat de meningen verdeeld zijn, maar er consensus lijkt dat geen garantie te geven is op welke uitkomst dan ook. Dan wordt “mate van ellende bij een negatieve uitspraak” doorslaggevend”

Aanbeveling: geef collectief instemmingsrecht bij invaren

Wij stellen voor om mensen van wie het pensioen is, de deelnemers, het laatste woord te geven bij het invaren. Idealiter zouden we dit in de vorm van een individueel bezwaarrecht geven. Maar gegeven dat de implementatie van de Wet toekomst pensioenen al een eind op gang is en het geven van individueel bezwaarrecht lastigere praktische vraagstukken met zich meebrengt, stellen we voor om collectief instemmingsrecht in te voeren.

Wij stellen voor dit collectief instemmingsrecht zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij bestaande wetgeving voor collectieve waardeoverdrachten naar het buitenland met een opkomstdrempel. Daarmee wordt aangesloten bij bestaande praktijk en toezichtkaders. Dit voegt een extra stap toe aan het invaren, die vrijwel naadloos aansluit bij de bestaande stappen in de Wet toekomst pensioenen.

Na het vaststellen van de invaarplannen moeten pensioenfondsen tijdig communiceren over de individuele effecten van het invaren op de pensioenuitkomsten. Bij collectief instemmingsrecht komt daar de vraag bij of deelnemers willen invaren of niet. Daarop kunnen ze reageren. Als voldoende mensen instemmen kan het pensioenfonds op de geplande datum invaren. Als er niet voldoende instemming is kan het pensioenfonds op de geplande datum starten met nieuwe pensioenopbouw in de nieuwe premiereregeling. De bestaande pensioenopbouw blijft dan gewoon doorlopen zoals het al deed.

Het voorleggen van de keuze 'wel of niet invaren' is vergelijkbaar met het voorleggen van de keuze die deelnemers normaal krijgen bij een aanpassing van hun pensioenen via een collectieve waardeoverdracht met individueel bezwaarrecht (art. 83 Pensioenwet). Het is ook vergelijkbaar met het voorleggen van de keuze tussen een 'vaste' en een 'variabele' uitkering, wat voor de Wet toekomst pensioenen in ging iedereen kreeg die pensioen opbouwde binnen een premiereregeling. In de praktijk zijn hier ook [standaard communicatiemodellen](#) voor beschikbaar.

Als een pensioenfonds niet invaart houdt het voor jongere deelnemers tijdelijk twee pensioenen naast elkaar: de 'vaste' uitkering en een persoonlijk pensioenvermogen. Dit is in de praktijk goed te doen. Het is vergelijkbaar met veel pensioenregelingen die nu ook al een 'basis'- en 'excedent'- regeling voor hogere inkomens naast elkaar hebben. Ook bij invaren is er bovendien een overgangssituatie in de opbouwfase, omdat pensioenfondsen alle reeds opgebouwde nabestaandenpensioenen, ook die van jongere deelnemers, moeten eerbiedigen.

Collectief instemmingsrecht is dus praktisch mogelijk en slechts een kleine toevoeging aan de bestaande Wet toekomst pensioenen. Het geeft mensen de mogelijkheid aan te geven welk pensioen het beste bij hen past, het geeft mensen inspraak, het kan bijdragen aan meer draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel en verkleint in verwachting de juridische risico's.

Aanbeveling: geef de keuze voor een vaste uitkering bij invaren

Ook als er collectief instemmingsrecht bij invaren komt, kan het zijn dat het pensioenfonds invaart naar variabele uitkeringen terwijl sommige mensen persoonlijk misschien liever een 'vaste' uitkering willen. Wij stellen daarom voor om (bijna) gepensioneerden bij invaren handelingsperspectief te bieden, door de keuze te geven om een 'vaste' uitkering te kiezen.

Binnen de Wet toekomst pensioenen zijn er voor pensioenfondsen twee soorten nieuwe premiereregelingen: een flexibele regeling of een solidaire regeling. Daarbij kiezen sociale partners welke van de twee regelingen het wordt. Deelnemers aan het pensioenfonds hebben hier geen inspraak in.

Als er gekozen wordt voor een flexibele regeling, dan krijgen alle gepensioneerden binnen een jaar na invaren (beperkt) shoprecht. Dat wil zeggen dat alle gepensioneerden mogen kiezen tussen een variabele uitkering en een vaste uitkering.

Als er gekozen wordt voor een solidaire regeling, dan krijgen alle gepensioneerden een variabele uitkering, maar geen keuze voor een vaste uitkering. Wij willen ook deze gepensioneerden eenmalig shoprecht geven, zodat ook zij kunnen kiezen voor een vaste uitkering.

Als het pensioenfonds zelf de vaste uitkering niet biedt, mogen mensen met hun persoonlijk pensioenvermogen een vaste uitkering (al dan niet met een vaste indexatie) bij een verzekeraar aankopen. Dit moeten pensioenfondsen collectief kunnen regelen via een carve-out. Zodat ook oudere gepensioneerden, met relatief weinig pensioenvermogen, in de praktijk een vaste uitkering kunnen krijgen.

Het is binnen een pensioenfonds zowel voor de mensen die minder risico en een vaste uitkering wensen, als voor de mensen die meer risico en een variabele uitkering wensen gunstig om dit shoprecht te bieden. Door de mensen die minder risico wensen te nemen apart onder te brengen, kan je voor de andere mensen iets meer risico nemen met een grotere kans op een hogere uitkering.

Het bieden van meer handelingsperspectief in de vorm van keuzevrijheid na het invaren kan verder bijdragen aan draagvlak voor het nieuwe stelsel en leidt mogelijk tot minder juridische procedures en stress bij de mensen zelf.

Aanbevelingen governance

- ✓ Geef collectief instemmingsrecht bij invaren naar het model van het reeds bestaande instemmingsrecht bij een buitenlandse waardeoverdracht met een opkomstdrempel. De opkomstdrempel zorgt voor een inspanningsverplichting voor de werkgevers om alle groepen deelnemers te betrekken (zowel werknemers, slapers als gepensioneerden). Daarnaast is de opkomstdrempel bedoeld als een waarborg voor voldoende representatie.
- ✓ Geef ook (bijna) gepensioneerden in de solidaire regeling na invaren de keuze voor een vaste of variabele uitkering, net zoals reeds gepensioneerden in de flexibele regeling die keuze ook al krijgen.

5. Plan B: maak naast invaren ook ingroeien mogelijk

In de Wet toekomst pensioenen is invaren de standaard. Maar er zullen altijd pensioenfondsen zijn die niet willen of kunnen invaren. Bijvoorbeeld omdat er geen werkgever meer is die kan verzoeken tot invaren, vanwege juridische risico's, om uitvoeringstechnische redenen of door bijvoorbeeld een beurscrash net voor het moment van invaren. [Eind 2023](#) gaf 27% van de pensioenfondsen aan in verwachting niet in te varen. Het is daarom belangrijk om ook een 'plan B' te hebben naast invaren. Immers ook voor de deelnemers bij pensioenfondsen die niet invaren is een goed pensioen met eerder perspectief op koopkrachtbehoud belangrijk.

Bij de totstandkoming van het [Pensioenakkoord in juni 2019](#) wilde de regering naast invaren, ook een geleidelijke overgang naar het nieuwe stelsel mogelijk maken voor pensioenfondsen die niet invaren. "Het kabinet gaat mogelijkheden onderzoeken om ook voor die situatie te voorkomen dat bestaande en nieuwe rechten in aparte fondsen moeten worden ondergebracht. Een mogelijkheid is om de nieuwe opbouw voor pensioendatum weer (geleidelijk) samen te voegen met de al opgebouwde collectieve aanspraken."

Het geleidelijk toegroeien naar het nieuwe pensioenstelsel, ofwel 'ingroeien', werkt als volgt. Je laat de bestaande uitkeringen gewoon staan, die vormen een uitkeringencollectief met een daarbij behorend collectief vermogen. Nieuwe pensioenopbouw vindt voortaan plaats in het persoonlijk pensioenvermogen. Zodra iemand de pensioenleeftijd nadert, kan hij of zij geleidelijk een uitkering aankopen in het bestaande uitkeringencollectief.

Zo groei je geleidelijk naar het nieuwe stelsel toe waarin iedereen in de opbouwfase een persoonlijk pensioenvermogen heeft en vervolgens een 'vaste' uitkering geniet die ook geïndexeerd kan worden afhankelijk van de financiële positie van het uitkeringencollectief en de hoogte van de inflatie.

Bij 'ingroeien' is invaren niet nodig. Het pensioenfonds komt vanzelf in een flexibele premiereregeling terecht met een 'vaste' uitkeringsfase, zonder de risicovolle operatie van het omzetten van alle bestaande pensioenopbouw. Deze regeling is heel solidair. In de uitkeringsfase delen alle (bijna) gepensioneerden alle risico's met elkaar. Denk aan beleggingsrisico, renterisico, inflatierisico, lang- en kortlevenrisico, kostenrisico, enz. Ook tussen de opbouw- en de uitkeringsfase is er solidariteit bij het ingroeien, want de nabestaandenpensioenen en risicodekkingen bij arbeidsongeschiktheid kunnen allemaal meelopen binnen het uitkeringencollectief.

Overigens was ingroeien gewoon mogelijk voor de Wet toekomst pensioenen in ging. Een aantal pensioenfondsen waaronder die van [Huisartsen](#) en [Rabobank](#) waren al op een ingroeimodel overgestapt. Maar met de Wet toekomst pensioenen is de mogelijkheid tot ingroeien geblokkeerd: pensioenfondsen mogen 1) bestaande en nieuwe opbouw niet langer samenvoegen en 2) ook niet langer geleidelijk een 'vaste' uitkering aankopen. Ofwel als pensioenfondsen om welke reden dan ook niet kunnen of

willen invaren, dan moeten zij met de huidige wetgeving gedwongen solidariteit tussen bestaande en nieuwe pensioenopbouw doorbreken.

Met twee eenvoudige wetswijzigingen is ingroeien echter weer mogelijk. Er zijn ook verschillende pensioenfondsen die hier bij de [internetconsultatie](#) van de aanstaande Wet toezeggingen pensioenonderwerpen om hebben verzocht. Zodat ze bestaande (niet ingevaren) uitkeringen kunnen samenvoegen met een collectieve 'vaste' uitkeringsfase binnen de flexibele premieregeling. Zoals pensioenfondsen [PGB](#), [Groothandel](#) en [SBZ](#). Het is dus belangrijk voor de deelnemers van dit soort fondsen om ingroeien weer mogelijk te maken.

Eerder indexeren voor koopkracht en compensatie

Daarnaast is het belangrijk om iets te doen aan de koopkracht voor deelnemers bij pensioenfondsen die niet kunnen invaren. Dit kan door de indexatieregels en fiscale maxima ook voor pensioenfondsen die niet invaren te versoepelen. In 2016 zijn de indexatie-eisen voor pensioenfondsen aangescherpt. Indexatie mocht pas vanaf 110% dekkinggraad, binnen 'toekomstbestendige' rekenregels. De strenge buffervereisten zouden namelijk evenwichtiger zijn voor 'toekomstige' generaties.

Maar met de Wet toekomst pensioenen vindt er geen toekomstige opbouw meer plaats binnen de bestaande contracten. De logica om hoge buffers aan te houden voor 'toekomstige' generaties vervalt daarmee. De indexatie-eisen kunnen versoepeld worden, zodat pensioenfondsen de bestaande rechten eerder kunnen verhogen. Dit doet niets af aan de bescherming tegen pensioenkortingen, want dit laatste element is geregeld doordat pensioenfondsen een vereiste dekkinggraad moeten aanhouden.

Daarbij zijn er meer voordelen van het versoepelen van de indexatiegrenzen. Doordat pensioenfondsen minder buffers hoeven aan te houden, kunnen ze eerder indexeren. De reeds bestaande uitkeringen worden dan eerder verhoogd en daarmee ontstaat er een zogeheten 'dubbele transitie' effect. Dat wil zeggen: door het gelijktijdig aanpassen van de nieuwe pensioenopbouw (ongunstig voor ongeveer 45-55-jarigen) en het versoepelen van de indexatieregels (gunstig voor ongeveer 45-55-jarigen) ontstaat een bepaalde mate van 'compensatie' voor de zogeheten 'afschaffing van de doorsneesystematiek'.

Voordelen van ingroeien

Pensioenfonds Huisartsen stapte in 2022 al over op een premiereregeling voor nieuwe pensioenopbouw en [schreef](#) daar destijds over:

- “Het fonds [...] kiest niet voor invaren, maar voor ‘ingroeien’.”
- “‘Een briljant concept’, oordeelt Stegeman. ‘We kunnen alles in één fonds doen, maar besparen ons ook de invaardiscussie over de waardering van oude rechten of de verdeling van de buffer.’”
- “Bij de afschaffing van de doorsneesystematiek verwacht het fonds geen grote compensatieproblemen. Door de lage nominale opbouw en de lage rente vallen de te compenseren bedragen mee. ‘Er is een groep, rond 45-55, die wel tot 10% geraakt wordt, maar het compensatiebedrag schatten we nu op €25 mln.’ Dat is overzichtelijk voor een fonds van €12 mrd.”

Op verzoek van de Tweede Kamer zijn ook ambtelijke stukken¹² openbaar gemaakt met toelichtingen op ‘ingroeien’ en de verschillende voordelen daarvan:

- Ingroeien is een “sierlijk alternatief” voor invaren, waarmee je “de complexe operatie van invaren omzeild”.
- “Bovendien bestaan er niet tot in lengte van jaren twee losstaande contracten naast elkaar, zoals nu wel het geval zou zijn als sociale partners besluiten een contract te sluiten en nieuwe opbouw onder te brengen in een nieuw contract. De nieuwe opbouw stroomt immers voor pensioendatum weer bij de opgebouwde rechten. Hierdoor is er ook geen sprake van een gesloten fonds; er blijft te allen tijde een uitkeringscollectief bestaan, van waaruit gepensioneerden hun uitkering ontvangen, en waarin de opgebouwde pensioenvermogens vanaf 58 jaar geleidelijk worden ingekocht.”
- “Bij niet invaren hoeven de voordelen van de dubbele transitie niet komen te vervallen. Het voordeel van sneller indexeren van opgebouwde aanspraken en rechten kan ook binnen het ftk¹³ worden bewerkstelligd bij verlaging van de indexatiegrens van 110% naar 105%.”
- Versoepeling van de indexatieregels kunnen deelnemers en pensioengerechtigden waarvan de opgebouwde uitkeringen niet worden ingevaren bovendien meer indexatieperspectief bieden. (Zie ook [deel 3 memo 17](#))

Bij ingroeien kan je bovendien ook de indexatieachterstand voor bestaande uitkeringen blijven onthouden en daarmee in de toekomst ook inhalen. Waarbij er bij invaren veel ophef over is dat die achterstand nooit meer ingehaald kan worden als het geld eenmaal verdeeld is.

¹² [Toekomst pensioenstelsel](#) onder meer deel 3 memo 16 op blz 48 gaat over ingroeien.

¹³ ‘ftk’ is het Financieel Toetsingskader ofwel de wetgeving voor bestaande uitkeringsovereenkomsten

Aanbevelingen plan B:

- ✓ Laat pensioenfondsen die willen invaren ook een plan B maken voor het geval invaren niet lukt.
- ✓ Geef pensioenfondsen die niet (volledig) invaren de mogelijkheid om de nieuwe pensioenopbouw en de bestaande 'vaste' uitkeringen bij elkaar te houden. Ze krijgen dan een flexibele regeling met een 'vaste' uitkeringsfase.
- ✓ Maak geleidelijke (vanaf 10 jaar voor pensioendatum) aankoop van een uitkering mogelijk, zoals dat ook al mogelijk was voor invoering van de Wet toekomst pensioenen. Dit maakt pensioenen in aanloop naar pensionering eenvoudiger, beter uitlegbaar en stabiel.
- ✓ Versoepel de indexatieregels voor bestaande 'vaste' uitkeringen en laat fiscale maxima op indexaties los. Dat maakt bestaande pensioenen, die niet worden ingevaren, koopkrachtiger. Dit biedt ruimte voor toekomstige inhaalindexatie. En kan bijdragen aan de compensatie afschaffing doorsneesystematiek.

6. Aanbevelingen

Eerlijke en realistische communicatie

- ✓ Zorg voor vergelijkbaarheid tussen het oude en nieuwe pensioenstelsel in de transitieplannen en voor de communicatie door de 'genoeg-is-genoeg'-aannee los te laten in de wettelijk verplichte doorrekeningen.
- ✓ Communiceer in zowel de opbouw- als de uitkeringsfase met pensioenuitkomsten die gecorrigeerd zijn voor verwachte inflatie.
- ✓ Waarschuw ook voor de risico's bij pensioenuitkeringen.

Stuur op koopkrachtdoelstelling

- ✓ Verplicht sociale partners om een koopkracht ambitie te formuleren, in termen van een beoogd percentage van de prijs- of looninflatie.
- ✓ Maak het mogelijk om de rekenrente en het beschermingsrendement daadwerkelijk te baseren op de in de markt waargenomen inflatie.
- ✓ Verruim de mogelijkheden van de inzet van de solidariteitsreserve zodat sturing op koopkrachtbehoud beter mogelijk is.

Verbeter de governance: instemmingsrecht en handelingsperspectief

- ✓ Geef collectief instemmingsrecht bij invaren naar het model van het reeds bestaande instemmingsrecht bij een buitenlandse waardeoverdracht, met een opkomstdrempel om te zorgen voor voldoende representatie.
- ✓ Geef ook (bijna) gepensioneerden in de solidaire regeling na invaren de keuze voor een vaste of variabele uitkering.

Plan B: maak naast invaren ook ingroeien mogelijk

- ✓ Laat pensioenfondsen die willen invaren ook een plan B maken voor het geval invaren onverhoopt niet lukt.
- ✓ Geef pensioenfondsen die niet (volledig) invaren de mogelijkheid om de nieuwe pensioenopbouw en de bestaande 'vaste' uitkeringen bij elkaar te houden.
- ✓ Maak geleidelijke (vanaf 10 jaar voor pensioendatum) aankoop van een uitkering mogelijk.
- ✓ Versoepel de indexatieregels voor bestaande 'vaste' uitkeringen en laat fiscale maxima op indexaties los.

7. Financiële consequenties

De Wet toekomst pensioenen gaat over de verdeling van gelden binnen de aanvullende pensioenen. Aanpassingen van de wet hebben in die zin geen financiële consequenties voor de overheid als wetgever, maar mogelijk wel op de pensioenuitvoeringsorganisaties indien bijvoorbeeld aanvullende berekeningen nodig zijn of administratiesystemen aanpassing behoeven.

Ten aanzien van aanbevelingen over pensioencommunicatie zijn mogelijk aanvullende berekeningen nodig. Dit is echter belangrijk om een eerlijk verhaal te vertellen over het nieuwe pensioenstelsel en niet te rooskleurige verwachtingen te scheppen.

De aanbevelingen over koopkracht zijn bedoeld om pensioenen meer in lijn met de inflatie te kunnen verhogen. Dit geeft mogelijk iets andere uitkeringen verdeeld in de tijd of een andere verdeling van risico's tussen generaties.

Het versterken van de governance door instemmingsrecht en handelingsperspectief te geven, betekent vooral wat extra werk voor pensioenuitvoeringsorganisaties om de pensioendeelnemers deze mogelijkheid te bieden.

Het mogelijk maken van 'ingroeien' raakt ook met name de uitvoering binnen pensioenfondsen. Bij ingroeien moet er net als bij invaren nagedacht worden over de compensatie van de afschaffing doorsneesystematiek. Aangezien er bij zowel 'invaren' als bij 'ingroeien' evenveel vermogen beschikbaar is, kan dit in beide gevallen 'kostenneutraal' gebeuren¹⁴.

Het versoepelen van indexatieregels en loslaten van fiscale maxima op indexaties voor pensioenfondsen die niet kunnen of willen invaren, levert in verwachting geld op. Pensioenfondsen kunnen eerder de uitkeringen verhogen en hierdoor komen er meer belastinginkomsten.

Aanpassingen in wetgeving kunnen de tijdslijnen in het transitieproces raken. Verschillende mijlpalen in het herstel- en veerkrachtplan zijn opgehangen aan de pensioentransitie. Inmiddels is de eerste tranche al uitbetaald. De aanbevelingen zijn zo opgesteld dat de transitie gewoon doorgaat in het huidige tempo. Maar de voorstellen maken de transitie beter haalbaar (plan B beschikbaar, minder belasting rechtspraak) en het pensioen toekomstbestendiger (eerlijk verhaal, beter voor draagvlak en doelstellingen werkelijk behalen).

¹⁴ Zie ook [Position paper Bas Werker](#)

8. Samenvatting

De Wet toekomst pensioenen is in de zomer van 2023 ingegaan. Het doel was onder meer een koopkrachtiger pensioen. Het nieuwe pensioenstelsel stapt af van de beloftes van een 'zeker' pensioen en gaat naar een mogelijk hoger pensioen, maar wel met meer risico.

We zijn inmiddels anderhalf jaar verder en lopen tegen problemen aan die om oplossingen vragen:

- Pensioenfondsen beloven met het nieuwe stelsel nog meer dan in het oude stelsel. Als je de communicatie mag geloven gaat iedereen erop vooruit en lopen mensen straks minder risico. Dat is niet realistisch. Aanpassing van de communicatie is nodig om straks onnodige teleurstellingen te voorkomen.
- Pensioenfondsen behalen het doel tot een koopkrachtiger pensioen in verwachting niet. Volgens pensioenadviseurs ontmoedigt de wetgeving zelfs sturing op koopkracht. Het is belangrijk om de wet aan te passen om de kans te vergroten dat het nieuwe pensioenstelsel dit belangrijke beoogde doel wél behaalt.
- De governance blijkt in de praktijk niet op orde. Voor het aanpassen van bestaande pensioenen (ook wel 'invaren' genoemd) is het individueel bezwaarrecht afgeschaft, maar daar staat geen goed alternatief tegenover. Dit brengt onnodige risico's met zich mee voor het draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel.
- Er is geen goed 'plan B' voor pensioenfondsen die niet kunnen invaren. Bij het Pensioenakkoord 2019 stelde de regering voor dat pensioenfondsen naast invaren ook geleidelijk kunnen toegroeien naar nieuwe stelsel. Maar die mogelijkheid is er uiteindelijk niet gekomen. Het is echter belangrijk dat ook deelnemers van pensioenfondsen die niet kunnen invaren een beter pensioen krijgen.

Wij stellen de volgende oplossingen voor.

1. Verbeter de communicatie, voor een eerlijkere vergelijking tussen het oude en nieuwe stelsel en een realistischere blik op toekomstig pensioen.
2. Zorg voor betere mogelijkheden om te sturen op koopkrachtbehoud, want inflatierisico is een van de grootste financiële risico's voor gepensioneerden.
3. Versterk de governance met instemmingsrecht bij invaren en geef (bijna) gepensioneerden in geval van invaren de keuze tussen een vaste of variabele uitkering.
4. Zorg dat pensioenfondsen die niet invaren, geleidelijk kunnen toegroeien naar het nieuwe stelsel.

Ofwel blijf werken aan de Wet toekomst pensioenen. Op weg naar een werkelijk koopkrachtiger en toekomstbestendiger pensioen voor iedereen.

Appendix Aannames communicatieberekeningen

Het Centraal Planbureau en pensioenfondsen rekenden bij de totstandkoming van het pensioenakkoord in de periode van 2010-2020 onder de aanname dat er meer werd geïndexeerd als de financiële positie van een pensioenfonds, ofwel de dekkingsgraad, opliep. Je ziet dit bijvoorbeeld terug in de [doorrekeningen van pensioenfondsen](#) die in juni 2020 zijn gepubliceerd. In dit soort doorrekeningen komen de verwachte pensioenen in het oude en nieuwe pensioenstelsel dan grofweg ongeveer hetzelfde uit. Dit is ook logisch. Er is namelijk niet meer geld beschikbaar en pensioenfondsen beleggen nog in dezelfde economie.

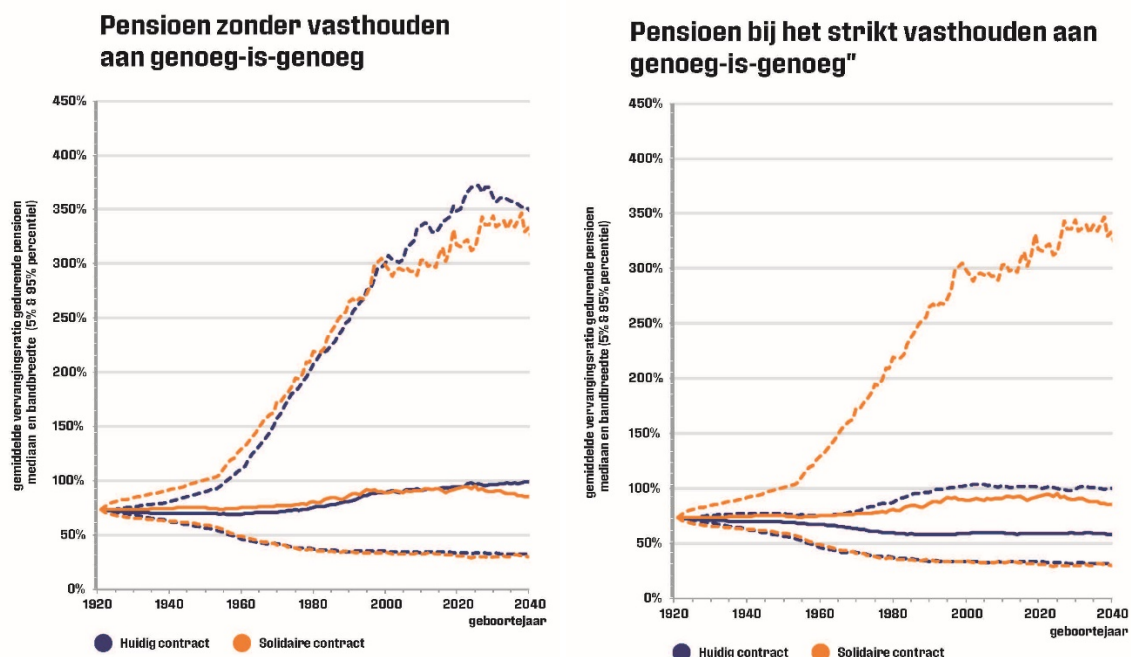
In de uitwerking van het Pensioenakkoord 2019 zijn de regering en haar adviseurs echter overgestapt op een andere aanname in de berekeningen. Dit gebeurde rond eind 2020. Bij doorrekeningen van het oude pensioenstelsel werd toen de ‘genoeg-is-genoeg’ aanname geïntroduceerd. Dat wil zeggen dat een pensioenfonds in de doorrekeningen van het oude stelsel de pensioenen nooit meer verhoogt dan de inflatie.

Met deze ‘genoeg-is-genoeg’ aanname kwamen de berekende verwachte pensioenen onder het oude pensioenstelsel veel lager uit. Terwijl de berekende verwachte pensioenen onder het nieuwe stelsel niet werden aangepast. Hierdoor lijkt het ineens alsof iedereen er qua verwacht pensioen flink op vooruit gaat onder het nieuwe pensioenstelsel. Dit kwam het verkoopverhaal van de nieuwe Wet toekomst pensioenen ten goede, maar is geen realistische aanname.

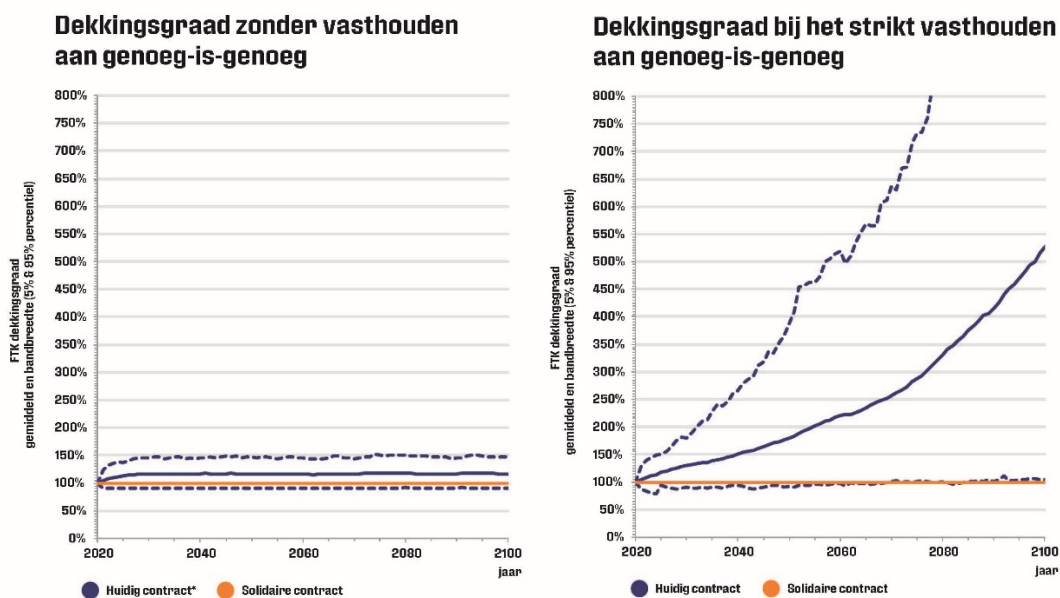
Figuren 1 en 2 laten zien wat er gebeurt. Links in figuur 1 zie je dat de verwachte pensioenen onder het oude en nieuwe pensioenstelsel ongeveer gelijk aan elkaar zijn. Rechts in figuur 1 zie je wat er gebeurt als de ‘genoeg-is-genoeg’ aanname wordt gemaakt. De verwachte pensioenen onder het oude stelsel zijn ineens een stuk lager: op lange termijn in verwachting 60% in plaats van 105% vervangingsratio¹⁵. De verwachte pensioenen onder het nieuwe stelsel blijven gelijk. Bij de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel gaan de verwachte pensioenen er onder deze aanname ineens flink op vooruit.

Onder de aanname ‘genoeg-is-genoeg’ is er logischerwijs binnen het pensioenfonds nog wel evenveel geld beschikbaar in de doorrekeningen van het oude stelsel. Dit geldt zie je alleen niet terug in de verwachte pensioenen, maar blijft in de berekeningen achter in de buffers van de pensioenfondsen. Dit zie je in figuur 2. Links in figuur 2 zie je dat het pensioenfonds ‘normale’ buffers aanhoudt onder het oude stelsel. Maar rechts zie je de buffers van pensioenfondsen onder het oude stelsel oplopen tot onrealistische hoogten door de ‘genoeg-is-genoeg’ aanname. Dit geldt wordt in de doorrekening van het oude stelsel niet uitgedeeld. Voor beleidsmakers en pensioendeelnemers worden deze onrealistisch hoge buffers ook niet zichtbaar gemaakt.

¹⁵ Vervangingsratio is de hoogte van het pensioen ten opzichte van het salaris

Figuur 1: Pensioen in een 'verwacht', 'goed weer'- en 'slecht weer'- economisch scenario voor verschillende geboortejaren. Onder het oude pensioenstelsel (Huidig contract) en het nieuwe pensioenstelsel (Solidaire contract). Linker figuur is pensioen zonder de 'genoeg-is genoeg' aanname, rechts met de 'genoeg-is-genoege' aanname.

Figuur 2: Dekkingsgraad pensioenfondsen over de jaren. Onder het oude pensioenstelsel (Huidig contract), en het nieuwe pensioenstelsel (Solidaire contract). Linker figuur is de dekkingsgraad zonder de 'genoeg-is genoeg' aanname, rechts met de 'genoeg-is-genoege' aanname.

Bron: [Doorontwikkelde contract: varianten, opties en resultaten \(cpb.nl\)](https://www.cpb.nl/publicaties/publicatie/2019/04/11/doorontwikkelde-contract-varianten-opties-en-resultaten)